

Lesbos: vogelrijk eiland in de Egeïsche Zee

Otte Zijlstra

Inleiding

In 2002 brachten wij het tweede bezoek aan Lesbos. Een eerder bezoek aan het eiland brachten wij in mei 1999. Destijds waren we met zijn vieren, nu ging ik alleen met mijn zwager. Het voordeel van een grotere groep is dat je meer ogen en oren hebt en gezelligheid. Als je echter ook nog wilt fotograferen vanuit de auto dan heb je een probleem, omdat er altijd twee aan de 'verkeerde kant' zitten. Daarom besloten we om voorjaar 2002 weer te gaan en dan met name wat meer aandacht te besteden aan de vogelfotografie. We hebben ter plaatse een kleine auto gehuurd, waarvan de achterzijramen ook naar beneden konden. In de reiskoffer was nog net plaats voor een statief, al zaten we met de bagage boven de voor vlieggreizen toegestane 20 kg. Ook hadden we een lege rijstzak meegenomen. Bij de plaatselijke kruidenier hebben we die gevuld met linzeachtige zaden, zodat we een steuntje hadden voor de telelens. De meeste opnamen hebben we dan ook vanuit de auto kunnen nemen. We zaten achter elkaar in de auto, elk met een grote Nikon-telelens door het raam geschoven. De auto gebruikten we als een rijdende schuilhut en dat ging prima. We stonden op voor zonsopgang, omstreeks 5.45 uur en kwamen rond een uur of acht

's avonds weer binnen. Als we in de buurt waren, gingen we soms nog langs het appartement om even koffie te zetten. De dagen werden dus optimaal benut.

Lesbos

Op een steenworp afstand van de Turkse westkust ligt het vogelrijke eiland Lesbos. Geografisch erg strategisch, omdat het op de route ligt van de vogels die naar het noorden vliegen. Het bevindt zich in het verlengde van de Bosporus en de Zee van Marmara. Na een vlucht over zout water, kunnen de vogels zich op het eiland tegoed doen aan zoet water dat, vooral in het voorjaar, overvloedig aanwezig is. De aanwezigheid van zoet water vormt misschien ook de belangrijkste verklaring voor de vogelrijkdom in dit jaargetijde. De hoofdstad is Mytilini met iets minder dan 50.000 inwoners, bijna de helft van het totale aantal inwoners van het eiland. Vroeger waren de Turken hier heer en meester, maar sinds 1912 hoort het eiland bij Griekenland. Met hun militaire aanwezigheid en grootscheepse oefeningen laten de Grieken duidelijk weten wie de eigenaar is. Mei is een prima maand om te gaan, omdat er nog veel doortrek is en ook bijna alle zomergasten gearriveerd zijn. In de nieuwste druk van het onmisbare boek 'Birding on the Greek Island of Lesbos' (Brooks 1998), maakt de auteur gewag van 328 waargenomen soorten. Wij hebben tijdens ons verblijf gedurende veertien dagen er 167 gezien, waarvan we er vele goed op de gevoelige plaat wisten te krijgen. Zo konden we twee prachtige hobby's combineren: vogels kijken en vogels fotograferen met bovendien prachtig weer!

Het eiland

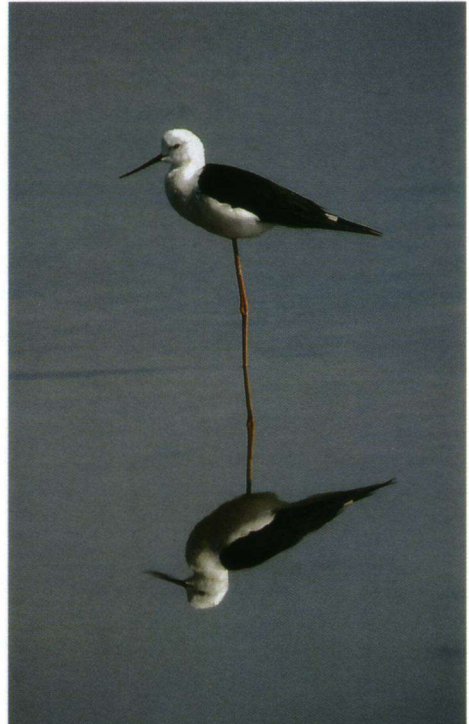
Het eiland is hoefijzervormig met twee grote inhammen en is 75 km lang en 45 km breed. Het is het op één na grootste Griekse eiland. Vluchten daarheen kunnen vanaf eind april rechtstreeks gemaakt worden vanaf Schiphol. Omdat grootschalige hotelbouw (nog) niet heeft plaatsgevonden, heeft het massatoerisme het natuurlijke karakter van dit eiland nog niet aangetast. Economische pijlers van het eiland zijn nog steeds de ruim tien miljoen olijfbomen (olijfolie en -derivaten), visserij en het toenemende (eco?)toerisme. De laatste jaren is er ook wat meer druiventeelt. In het westen veel extensieve schapenhouderij.

Door de grootte van het eiland is het van belang een strategisch gelegen accommodatie uit te kiezen, zodat alle leuke plekken gemakkelijk bereikbaar zijn. Een blik op de kaart maakt snel duidelijk dat we dan in Kalloni of, nog beter, in Skala Kallonis moeten zijn. Ten oosten hiervan loopt de East River waar we veel soorten hebben waargenomen en we konden daar goed fotograferen. Deze ondiepe rivier is aan de monding circa honderd meter breed met een zandbank voor de kust en is aan beide kanten berijdbaar. Dit heeft voor de vogelfotograaf het grote voordeel dat je de juiste kant kunt kiezen voor je licht. Het landschap op Lesbos varieert van kustgebieden met zandige stranden tot bergachtige gebieden die moeilijk toegankelijk zijn. De hoogste top wordt gevormd door de Olympos, die 968 m hoog is. Dit is ook het gebied om uit te kijken naar orchideeën. Een Duits echtpaar dat wij spraken had er al een twintigtal gedetermineerd, maar er schijnen 52 soorten voor te komen. Het paar liet ons ook nog een vleesetende plant zien. Deze behoort tot de *Aristolochia*-familie (een soort pijpbloem). We hadden in Skala Kallonis een appartement geboekt in het Aegeon-hotel. Drie dagen voor vertrek kregen we te horen dat er een overboeking was in het hotel. Van het reisbureau kregen we de keus tussen Petra (ligt in het noorden) of een appartement vlak bij de East River. Dat bleek geen slechte ruil te zijn, te meer daar we via de hostess een week lang een auto kregen toebedeeld als genoegdoening. Een nadeel van een appartement is dat je voor je eigen eten moet zorgen. Als je zelfvoorzienend bent heeft dat natuurlijk wel als voordeel dat je niet aan de hoteltijden gebonden bent.

De beste locaties

Ongetwijfeld is de omgeving van de East River de beste locatie. Deze bijna 3 km lange onverharde weg is gemakkelijk te bereiken door vlak voor Kalloni linksaf te slaan komend vanaf Mytilini. De rivier (afvoerkanaal) bevat redelijk veel vegetatie zoals tamarisk, riet en Spaans riet. Als je langs de rivier rijdt moet je letten op de zangposten van vogels en het is verstandig af en toe een tijdje te blijven staan. Dat heb je kans dat de Grote Karekiet of Vale Spotvogel langzaam omhoog komt in een rietstengel. Het leuke is dat er elke keer weer wat anders te beleven valt. Vooral als je dan een leuke Ralreiger ziet staan die druk bezig is met Veenmollen te vangen; als je dan in staat bent om je auto er in de buurt te krijgen stijgt het adrenalinegehalte tot een aangenaam niveau. Ook de schuwe Purperreiger hebben we diverse keren zien staan in het avondzonnetje en dan komen de prachtige kleuren nog beter uit. Op één punt kun je op een doorwaadbare plaats de rivier oversteken.

Ten oosten van de East River liggen zoutpannen. Daar bevinden zich enkele honder-

Steltkluten zijn te vinden bij de aanvoerkanaalen naar de zoutpannen. Foto: Otte Zijlstra.

Begin mei komen ook steeds meer Bijeneters binnen.

Foto: Otte Zijlstra.

den Flamingo's. Ook de aanvoerkanalen naar de zoutpannen toe zijn erg interessant; je kunt daar altijd wel Steltkluten en Kleine Zilverreigers verwachten. In de plasjes Bosruiter, Kleine Strandloper en Kemphaan. Met enig geluk komt er een Zwarte Ooievaar binnenvallen, die dan in het geheel niet schuw lijkt. Ze schijnen hier op enkele plaatsen ook te broeden in afgelegen streken. Begin mei komen ook steeds meer Bijeneters binnen. Verder is hier in de buurt het Inland Lake. De naam zegt het al: een binnenmeer, omgeven door riet en struiken. We hebben daar éénmaal een IJsvogel gezien. Algemener zijn er de Wouwaap, Ralreiger en vele waterschildpadden. Het Inland Lake wordt omgeven door landbouwers die er helaas andere prioriteiten stellen. Een bezoek aan Petra in het noorden en Sigrión in het westen is ook aan te bevelen. Ook mag een bezoek aan het hoog gelegen klooster van Ypsilu niet ontbreken. Naast de Blauwe en Rode Rotslijster kun je hier ook de Kaukasuseekhoorn *Sciurus anomalus* met zijn klimkunsten bewonderen. Bovendien zitten hier verschillende vliegen-vangers. Een verzamelplaats in de namiddag voor vogelaars is de Kallonipool, een nat gebied waar het Kalloni II Pool Hotel op uitkijkt. Daar zitten vooral de Engelse vogelaars. Je kunt de nieuwtjes van de dag

Otte Zijlstra heeft een aantal dialezingen beschikbaar voor vogelwerkgroepen en andere belangstellenden. Voor meer informatie hierover kunt u kijken op: <http://www.natuurinfo.tk/www.natuurinfo.tk>.

hier horen over de diverse waarnemingen en zo kan je de planning van de volgende dag hierop aanpassen. Ook de poel zelf is zeer interessant. Je kunt er helemaal omheen lopen. Er zitten altijd wel Steltkluten en diverse steltlopers, maar ook de Zwarte Ibis, Wouwaap en Ralreiger worden regelmatig gezien. In het avondlicht genieten wij van een groepje Witvleugelsterns dat binnenvalt. Vanaf het balkon van ons tweekamerappartement zagen we bijna elke avond de Kerkuil en de Steenuil roepend rondvliegen.

Toevallige ontmoetingen

Misschien wel de meest vreemde vogel die regelmatig op het eiland verblijft, is de schrijver van het boek 'Birding on the Greek Island of Lesbos', de Engelsman Richard Brooks. We zijn hem er diverse keren tegengekomen en altijd zal hij proberen je een boek te verkopen. Met het boek is overigens niks mis en het is onmisbaar als je de geschikte locaties wilt vinden. Hij geeft ook dialezingen in een hotel in de buurt van Skala Kallonis. Hij maakt prachtige platen,

maar het verhaal erbij is gortdroog, met overigens een vleugje Engelse humor. Maar stel je even voor: een zaal vol vroeg opgestane vogelaars die de hele dag lekker in het zonnetje hebben gelopen, (herkenbaar aan de rode nek en kuiten) en na de warme hap in het hotel op een knappe stoel even tot rust komen en het licht gaat uit. Na een halfuurtje zie je diverse knikkebollende, rode hoofdjes als jaknikkers op en neer gaan. Niet erg natuurlijk, want Richard Brooks gaat onverstoord verder en na afloop zal hij zijn boek aanprijzen en dan kun je het allemaal nog eens nalezen. De meest bijzondere waarneming voor dit gebied was de adulte Aasgier. Daar wilde Brooks de specificaties wel even van hebben. Als je meldt dat je een Scharrelaar of Kleine Klapekster hebt gezien dan mompelt hij maar wat en is kennelijk niet onder de indruk. Verder is er kans op Smaragdhagedis en een Reuzen hazelworm, de Skeltopusik *Ophisaurus apodus*. Een enkele keer zie je die doodgereden op de weg liggen. Eén keer kon ik er eentje pakken en dan blijkt dat ze best sterk zijn. Ze zijn ruim één meter lang. Met hun stompe brede tanden kunnen ze huisjes-slakken kraken en opeten. Het zou dus wel wat zijn in de moestuin. We hebben er enige leuke plaatjes van kunnen nemen. Driemaal hebben we een doodgereden Steenmarter *Martes foina* zien liggen. Die moet dus in redelijke aantallen op het eiland voorkomen. Als je stenen optilt en eronder kijkt heb je kans op een Schorpioen *Buthus occitanus*. Giftig en een beetje gevaarlijk voor kinderen. Ook de Hardeen kun je eigenlijk niet missen. Deze flink uit de kluiten gewassen hagedis ligt graag op de rotsen te zonnen om zijn stramme (koudbloedige) ledematen weer op te warmen. Bij de zuidkust kans op Kuifaalscholvers en Vale Pijlstormvogels. Verder kun je de hier algemene Kaspische Beekschildpad overal vinden in de nattere gebieden. De Europese Moerasschildpad is veel zeldzamer. In het binnenland, maar ook op het strand kun je de Moorse Landschildpad tegenkomen.

Meest bijzondere vogels

Bijna overal hoor je de Zwartkopgors,

Grauwe Gors, Nachtegaal en langs de rivier de Grote Karekiet. Als je het geluid kent, zijn ook bijna overal Bijeneters te horen. Ze proberen te broeden langs de East River. Wat de roofvogels betreft kun je rekenen op Slangenarend, Buizerd en Arendbuizerd. Ook de Zwarte Ooievaar kun je regelmatig tegenkomen; de witte Ooievaar broedt in het dorp Skala Kallonis (op de kerktoeren) evenals de Dwergooruil (bij de school). De Bruinkeelortolaan kom je al snel tegen als je een dagje de bergen in trekt. Een auto huren is dan wel van belang, omdat je dan ook naar het (wilde) westen kunt rijden van het eiland. Daar is van toerisme niet veel te merken en je komt er alleen maar vogelaars tegen die onder andere op zoek zijn naar de Smyrnagors. Als je van Eressos naar Sigrion via de kustroute rijdt, zie je die wel. Het is geen mooie gors, maar wel een erg zeldzame met een beperkt verspreidingsgebied. De Turkse Boomklever zit bij Achladeri (plek dagrecreatie) en deze kan via de beschrijving van Brooks ook gemakkelijk gevonden worden. Als je het geluid kent zul je hem ook op andere locaties kunnen waarnemen. In de wat drogere streken hoor je onafgebroken de Kuifleeuwerik met zijn weemoedige, miauwende zang vanaf een zangpost. Wat we zelf fantastische waarnemingen vonden: die ene dag met tientallen Roodpootvalken, groepen Zwarte Ibissen van wel 45 exemplaren, een viertal Grielen, een veertiental Vorkstaartplevieren en die ene Eleonara's Valk op de tweede dag. Maar ook die keer dat we bij een beekje stonden, vergeten we niet snel weer. We stopten om een kopje koffie te drinken. Het miezerde een klein beetje en terwijl ik de koffie inschonk kwam er een Porseleinhoen te voorschijn gevolgd door een Klein Waterhoen! Dat zijn beelden die natuurlijk op het netvlies gebrand zijn. Ik hoop dat ik met bovenstaande een beeld heb kunnen schetsen van dit unieke vogel-eiland. Het was de tweede keer dat we dit eiland bezochten. Ten opzichte van 1999 was het nu veel rijker aan vogels, met name de reigerachtigen deden het goed. Per jaar kan het dus wat variëren. De omstandigheden worden mede bepaald door de hoeveelheid water die in de winter valt.

■ O.W. Zijlstra, Kostverlorenstraat 38, 1733 VH Nieuwe Niedorp, e-mail: ow.zijlstra@quicknet.nl

LITERATUUR:

Arnold, E.N., J.A. Burton et al. (1978): Elseviers Reptielen- en Amfibieëngids. Elsevier, Amsterdam/Brussel.

- Blamey, M. & C. Grey-Wilson (1998):** Wilde flora rond de Middellandse Zee. Schuyt & Co, Haarlem.
- Bos, F. (1997):** Veldgids Libellen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Brink, H. van der (1978):** Zoogdierengids. Elsevier, Amsterdam/Brussel.
- Brooks, R. (1998):** Birding on the Greek Island of Lesbos. Brookside Publishing, Fakenham Norfolk.
- Chinery, M. (1997):** Nieuwe insectengids. Tirion, Baarn.
- Génsbol, B. (1994):** Roofvogels van Europa en Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Schuyt & Co, Haarlem.
- Mitchell-Jones, A.J. et al. (1999):** The atlas of European mammals. T.& A.D. Poyser, Londen.
- Mullarney, K. et al (2000):** Vogelgids van Europa, Tirion, Baarn.